

ส่วนที่ ๕

สถานการณ์และแนวโน้มด้านความต้องการกำลังคนของจังหวัดและภาคการศึกษา

ปัจจุบันประเทศไทยขาดแคลนบุคลากรที่มีฝีมือด้านอาชีพะจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถแข่งขันกับเพื่อนบ้านเพราะมีแต่เด็กจบมหาวิทยาลัยที่ไม่มีทักษะ แต่ขาดบุคลากรด้านฝีมือแรงงานซึ่งเป็นความต้องการของวงการอุตสาหกรรมทุกด้าน จากการสำรวจความต้องการแรงงานฝีมือของอุตสาหกรรมต่างๆ พบว่าต้องการบุคลากรที่จบจากอาชีวศึกษาเป็นจำนวนมาก ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า นิคมอุตสาหกรรมแห่งเดียวในภาคตะวันออก อาจต้องการแรงงานฝีมือเพิ่มขึ้นอีก ๔-๕ แสนคน “ในขณะที่มีเด็กเข้ามาเรียนด้านอาชีพะได้ขณะนี้ปีละประมาณ ๓ แสนคนเท่านั้น” อัตราส่วนระหว่างอาชีพะกับสายสามัญอยู่ที่ ๓๔:๖๖ และที่เรียนสายสามัญต่อไปจนได้ปริญญานั้นก็ยังมีสถิติจบแล้วตกงานสูงมากและสูงกว่าที่จบจากอาชีวศึกษาอย่างเห็นได้ชัด หากประเทศไทยปรับตัวได้เร็วกว่า สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือได้เก่งกว่า ก็จะได้ประโยชน์เพราะการลงทุนก็จะไปสู่ประเทศนั้น จึงเป็นที่มาของการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสังคมให้มากขึ้น

อุปสรรคใหญ่หลวงสำหรับการแก้ปัญหานี้คือ “ค่านิยม” ของพ่อแม่ผู้ปกครองและเยาวชนไทยที่มุ่งแต่จะเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้มาซึ่งปริญญา การเรียนทางสายอาชีวศึกษาถูกมองว่าไร้อนาคตและไม่มีศักดิ์ศรีเหมือนคนจบปริญญา การเปลี่ยนค่านิยมเช่นนี้ “ไม่ง่าย” แต่สภาพความเป็นจริงของเศรษฐกิจและสังคมไทย ก็น่าจะมีส่วนเปลี่ยนค่านิยมเช่นนั้นได้เช่นกัน ใครที่คิดว่าเรียนสายสามัญ ได้ปริญญา มหาวิทยาลัยแล้วจะได้งานทำเป็น “เจ้าคนนายคน” ก็จะต้องรู้ว่าคนเรียนมาสายนี้ก็พากัน “เตะฝุ่น” เป็นจำนวนไม่น้อย การที่ทุกคนต้องการความสามารถในการ “ครองชีพได้ดีพอสมควร” นั้น จะต้องตระหนักในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แม้ทุกวันนี้การผลิตผู้จบสายอาชีวศึกษาก็ยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาดและอุตสาหกรรม เพราะยังมีคุณภาพ สมรรถนะ และขีดความสามารถไม่พอ จำเป็นต้องมาปรับตามคุณลักษณะที่วงการอุตสาหกรรมต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งก็แปลว่าจะต้องมีการปรับหลักสูตรวิธีเรียน และการทำงานร่วมระหว่างสถาบันการศึกษากับเอกชนที่ใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่อีกมาก

ค่านิยมใหม่ที่ว่านี่คือคำว่า “นายช่าง” ต้องมีรายได้ดี ฐานะทางสังคมดี และเป็นบุคลากรที่มีค่าต่อสังคมไม่แพ้ “ผู้จัดการบริษัท” ทัวไปด้วยซ้ำซึ่งก็แปลว่าจะต้องไม่ใช่แค่การประชาสัมพันธ์หรือพูดแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องมีพื้นฐานที่เป็นของจริงรองรับด้วยในทางปฏิบัติ

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศ จึงจำเป็นต้องเร่งระดมความร่วมมือกับทั้งเอกชนและต่างประเทศ ลงมือแก้ทั้งหลักสูตร วิธีคิด และการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา ผู้ปกครอง สถานประกอบการ และสภาอุตสาหกรรมกับหอการค้า อย่างเป็นทางการและประเมิณผลกันอย่างต่อเนื่องจริงๆ การสร้างฝีมือแรงงานในระดับต่างๆ ของประเทศเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการสร้างชาติ สร้างผู้ประกอบการ และสร้าง “ฝีมือ” ที่ยั่งยืนวันยังมีความต้องการมากขึ้น (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์.๒๕๕๖ :เว็บไซต์<http://www.bangkokbiznews.com>)

สำนักงานศึกษาธิการภาค ๖ ในฐานะหน่วยงานกลางในการส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และพัฒนาการศึกษาแบบบูรณาการในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑ และ ๒ ได้เห็นความสำคัญในการพัฒนากำลังคนในพื้นที่ และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในระดับประเทศ จึงได้ดำเนินการสำรวจสถานการณ์ด้านความต้องการกำลังคน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งผลการสำรวจมีดังนี้

๑. กำลังคนในปัจจุบัน

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑ และ ๒ ในปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมและสถานประกอบการมีความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะแรงงานที่มีความรู้ความสามารถทางเทคนิค (สายอาชีพ) เช่น ช่างเทคนิค พนักงานคุมเครื่องจักร พนักงานตรวจสอบคุณภาพ พนักงานขับรถโฟล์คลิฟท์ พนักงานขับรถสิบล้อ (รถพรีส) พนักงานแผนก QA/QC พนักงานซ่อมบำรุง เจ้าหน้าที่ IT ช่างยนต์ ช่างกล ช่างเชื่อม ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งแรงงานดังกล่าวต้องมีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีทักษะในการทำงานและการแก้ไขปัญหาหน้างานได้ด้วยตนเอง ใฝ่เรียนรู้เพื่อเพิ่มผลผลิตงานและความก้าวหน้าในสายอาชีพของตน มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่องานและองค์กร มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีความขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตอาสา เห็นประโยชน์ส่วนรวม ชุมชน และประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีคุณธรรม ยึดมั่นในความดี และละเว้นอบายมุขต่างๆ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังต้องมีความรู้ทักษะทางภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาพม่า สามารถสื่อสารภาษาให้ได้ไม่ต่ำกว่า ๓ ภาษา เหมือนแรงงานในต่างประเทศที่เจริญแล้ว ในด้านวุฒิการศึกษาสถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องการผู้จบการศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) แต่ก็มีบางจังหวัดที่ต้องการแรงงานในกลุ่มแรงงานไร้ฝีมือ ที่มีวุฒิศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย และในอนาคตบางจังหวัดมีแนวโน้มการขาดแคลนแรงงานที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นผลกระทบจากค่านิยมของวัยทำงานในจังหวัดที่ไม่สนใจในสาขาวิชาชีพ ประกอบกับอัตราค่าจ้างแรงงานในจังหวัดใกล้เคียงที่สูงกว่า จึงทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่จังหวัดอื่น

๒. ความต้องการกำลังคนในอนาคต

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑ และ ๒ ในอนาคตความต้องการกำลังคนในภาคอุตสาหกรรมจะมีอัตราการจ้างงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากจำนวนแรงงานและจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่จะขยายเพิ่มมากขึ้นหลังจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งจะเกิดพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในจังหวัดกาญจนบุรี ที่เชื่อมต่อกับโครงการทวาย Project ของประเทศพม่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เปิดด่านถาวร (ด่านสิงขร) ซึ่งเป็นด่านที่เชื่อมโยงกับประเทศพม่า ดังนั้น จึงต้องมีการจัดเตรียมและพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพ มีคุณภาพ มีทักษะทางวิชาชีพที่สูงขึ้น และเป็นมืออาชีพ มีความรู้ ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ ภาษาของประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาพม่า ที่สามารถใช้ในการทำงานและ

ประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี ฝึกและพัฒนาคนให้มีคุณสมบัติเป็นผู้ประกอบการด้านการจำหน่ายสินค้าหรือดำเนินธุรกิจไปทั่วโลกเพราะอาจมีกำลังคนที่ต้องการทำงานอิสระไม่เป็นลูกจ้างของสถานประกอบการเพิ่มขึ้นด้วย รวมทั้งต้องส่งเสริม สนับสนุนให้เป็นผู้ที่ก้าวทันและรู้เท่าทันโลก มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของประเทศ ปลุกฝังจิตสำนึกให้เป็นผู้ที่มีความรู้และคุณธรรม หรือการมีคุณธรรมนำความรู้ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ในส่วนของการใช้แรงงาน Un Skill ที่เน้นการใช้แรงงานต่างด้าวเป็นหลัก จะต้องมีการส่งเสริมกำลังแรงงานของไทยเป็นอันดับแรกก่อน ตามศักยภาพและความต้องการของผู้ใช้แรงงานในพื้นที่ และควรมีการจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวให้มีจำนวนที่เหมาะสม ไม่กระทบต่อสังคม ชุมชน สภาพแวดล้อมและการจ้างงานของแรงงานไทย รวมทั้งควรคำนึงถึงความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วย

๓. ทิศทางในการพัฒนากำลังคนให้เหมาะสมกับความต้องการและสภาพพื้นที่

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑ และ ๒ ควรมีทิศทางในการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับลักษณะของจังหวัดและเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เช่น จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จึงควรพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทางด้านเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นเกษตรสมัยใหม่ ที่ไม่เน้นการใช้ปุ๋ยเคมี หรือเน้นการทำเกษตรอินทรีย์ ให้มีความรู้ด้านการตลาด หรือการพัฒนารูปแบบสินค้าเกษตรให้มีความหลากหลาย ในส่วน of จังหวัดที่ติดชายทะเลหรือมีจุดแข็งในเรื่องของการท่องเที่ยวก็ควรพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางในเรื่องของ Logistic หรือการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ก็ควรพัฒนาในเรื่องเหล่านั้น เป็นต้น ส่วนการทำงานในสถานประกอบการควรพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการทำงานโดยเน้นด้านวิชาชีพช่างเทคนิค การเงินและการบัญชี นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาทักษะใหม่ๆ (ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี) เพื่อสร้างโอกาสแก่แรงงาน เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเครือข่ายภาคีด้านกำลังคน พัฒนาและขยายเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร ตลาดแรงงาน พัฒนาระบบการผลิตสินค้าและบริการ ให้มีนวัตกรรมและมีมูลค่าเพิ่มเพื่อการจ้างงานที่ใช้แรงงานคนน้อย เป็นแรงงานฝีมือมีผลิตภาพแรงงานสูงเทียบเคียงกับประเทศที่เจริญพัฒนาแล้ว การจ้างงานควรเน้นแรงงานสายอาชีพ และเป็นแรงงานที่มีศักยภาพสูง เช่น กลุ่มนักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ นักพัฒนาออกแบบต่างๆ เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ในส่วนของสถาบันการศึกษาควรมีโครงสร้างและกำหนดหลักสูตรในการผลิตกำลังคน ภายใต้การกำกับดูแลของจังหวัด แต่ละจังหวัด หรือภาพรวมของภูมิภาค เพื่อเป็นเอกภาพ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของพื้นที่ ควรผลิตกำลังคนเป็นผู้ประกอบการ/งานอาชีพตามบริบทของพื้นที่ที่มากกว่ามุ่งเน้นการเป็นผู้รับจ้างของหน่วยงานหรือบริษัทต่างๆ ควรมุ่งเน้นผลิตกำลังคนที่มีสถาบันศึกษานั้นๆ มีความถนัดและเชี่ยวชาญไม่มุ่งเน้นการแข่งขันด้านปริมาณสาขาวิชา และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งยังขาดคุณภาพและการยอมรับ และในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สิ่งสำคัญที่จะต้องพัฒนา มากที่สุดคือ เรื่องของภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน และภาษากลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อให้ทุกคน

สามารถสื่อสารได้ นอกจากนี้ยังต้องศึกษาและเรียนรู้ด้านการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ของเพื่อนบ้าน อาเซียน และควรปลูกฝังให้ประชาชนคนไทยรักบ้านเกิด และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

๔. ทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วง พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๙

กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑ และ ๒ ควรมีทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๙ โดยมุ่งเน้นพัฒนาหน่วยงานผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพและมีมาตรฐาน สถาบันการศึกษาควรมีหลักสูตรที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพทางด้านเทคนิคอุตสาหกรรมเชิงบูรณาการกับการทำงาน หลักสูตรการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของพื้นที่ เช่นบริบทของภาคเหนือ/ภาคกลาง/ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ/ภาคใต้ ท้องถิ่นควรมีหน้าที่และมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น ควรมุ่งเน้นการกำหนดอนาคตของกำลังคนตั้งแต่แรกเริ่มในการเข้าสู่กระบวนการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมุ่งเน้นให้กำลังคนมีความใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา หา Know how จากระบบสารสนเทศต่างๆซึ่งในปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในเกือบทุกด้านยุทธศาสตร์ ในอนาคตแนวโน้มทางเทคโนโลยีสารสนเทศข้อมูลข่าวสารจะอยู่บน Cloud Computing การทำธุรกรรมการเงิน การบัญชี ข้อมูล Database จะอยู่บนระบบ Cloud ซึ่งส่งผลทำให้คอมพิวเตอร์ มือถือ มีขนาดเล็กลง เพราะไม่ต้องมีโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันอยู่ในตัวเครื่องอีก เพียงสามารถเชื่อมต่อ Internet ได้ มี Browser เข้าสู่โลกอิเล็กทรอนิกส์ก็สามารถทำงานเกือบทุกอย่างได้แล้ว แนวโน้มทำให้คนที่ศึกษาทางด้าน IT จะตกงานถ้าไม่มีความรู้ลึกซึ้งถึงขั้นการวิจัยพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรมีหลายรูปแบบแต่มีการวัดผลแบบสากลมุ่งเน้นระบบการประเมินผลการศึกษาที่จริงจังและเข้มงวด ในส่วนของเด็กไทยต้องได้รับการพัฒนาให้ทัดเทียมกับเด็กในประเทศกลุ่มอาเซียน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม เป็นต้น เด็กไทยต้องมีความฉลาด เป็นนักคิด นักวิทยาศาสตร์ มีความรู้ความสามารถสื่อสารภาษาได้ไม่น้อยกว่า ๓ ภาษา ทั้งภาษาอังกฤษและภาษา กลุ่มอาเซียน รวมทั้งเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศในประชาคมอาเซียน มีความรอบรู้ในทุกด้าน ไม่ว่าจะด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ก้าวทันเทคโนโลยี พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจ มีคุณธรรม จริยธรรม และความรักชาติ ในด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูต้องเป็นตัวอย่างหรือแม่พิมพ์ที่ดีของสังคม มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นคนดี มีคุณธรรม รักในอาชีพ รวมทั้งควรมีกระบวนการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่ครูเป็นอย่างดี